

บทความวิจัย

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

สุไลมาน ยังปากน้ำ*

อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล จำแนกตามเพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ต่อเดือน และภูมิสำเนา 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนที่เปิดสอนวิชาอิสลามศึกษาในจังหวัดสตูล จำนวน 392 คน ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดสตูล จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล โดยภาพรวม ผู้ปกครองมีระดับบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับมาก ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง เปรียบเทียบระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ที่มี เพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และภูมิสำเนา ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้น ระดับการศึกษา และภูมิสำเนา ในด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

คำสำคัญ : บทบาทผู้ปกครอง, อิสลามศึกษา

* นักศึกษาปริญญาโท ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

** ดร. (การบริหารการศึกษา) รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

RESEARCH

The Role of Parents in Supporting the Religious Education of Their Children during Elementary School in Satul Province*Sulaiman Yang Fagnam^{*}**Ibrahim Narong Raksakit^{**}***Abstract**

This research aims to study: (1) the role of parents in supporting the religious education of their children during elementary school in Satul Province. (2): comparing the level of their roles according to their gender, relation with the elementary school pupils, ages, occupations, the academic qualifications, monthly salary, and their hometown. (3) Study the ways of the parents' support of the religious education of their children in Satul Province. Therefore, the samples of the study include 392 parents of elementary pupils in public schools in Satul province, and 10 experts. The researcher used questioner and interview to collect the data, so he depends on the average, percentage, standard deviation, and analysis of variance in the statistical analysis. In the end of the study, the research concludes that the role of parents in supporting the religious education in the public schools in Satul Province is generally medium, however; looking at the findings point by point shows that they give high attention the academic achievements, while their interest in the feedback, solving the problems and creating the appropriate environment for religious education was medium. He also notices that there was no any difference by comparing the variation of their roles according to genders, their relations with the pupils, ages, occupations, and monthly salary, but their roles regarding to their academic qualifications and hometown have statistical significance, as they get 0.5, and 0.1.

Keywords: Parents' Role, Religious education

^{*} Graduate, Master program Department of Islamic Studies, collage of Islamic Studies, Prince of Songkla university, Pattani Campus.

^{**} Assoc. Prof. Ph.D.(Education-Curriculum and Instruction) Department of Islamic Studies, collage of Islamic Studies, Prince of Songkla university, Pattani Campus.

บทนำ

ครอบครัวมีบทบาทในด้านการศึกษที่สำคัญที่สุดของนักเรียน บิดา มารดา ผู้ปกครอง จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการศึกษา โดยการส่งเสริมการเรียนรู้แก่นักเรียนและผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบในการสนับสนุนการศึกษาของนักเรียนที่บ้านด้วย (นภาพร คงคาหลวง , 2548 : 47) สถาบันครอบครัวหรือบ้าน คือ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก เด็กที่เกิดมาไม่ว่าจะเชื้อชาติใด วัฒนธรรมใด หรือศาสนาใดก็ตาม จะเจริญเติบโตขึ้นมาโดยอาศัยพื้นฐานประสบการณ์ภายในครอบครัวทั้งสิ้น (ฉวีวรรณ กินาวงศ์ , 2533 : 83 อ้างถึงใน สมณกุล เพ็ชรรมณี , 2543 : 3)

ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวนี้มากกว่า 1,400 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเน้นถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละสถานภาพในครอบครัว ทั้งฐานะสามี-ภรรยา พ่อ-แม่ ตลอดจนลูกๆ ในฐานะของหัวหน้าครอบครัว อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวไว้ในพระมหาคัมภีร์ อัลกุรอาน (เสาวนีย์ จิตต์หมวด , 2535 : 134) ดังนี้

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا

ความว่า “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงปกป้องตัวเจ้าและครอบครัวของพวกเจ้าจากไฟนรก” (อัตตะหะรีม 66 : 6)

แม่เปรียบเสมือนโรงเรียนแห่งแรกของลูกและเป็นโรงเรียนประจำตลอดไป เพราะแม่จะเป็นผู้ที่อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้สึกนึกคิด ฯลฯ ให้ลูก มิใช่ตั้งแต่เกิดจนตาย หากแต่ตั้งแต่ลูกอยู่ในครรภ์ ดังนั้น เมื่อลูกเกิดมา จึงอยู่กับพ่อแม่ว่าจะทำให้เขาเป็นอะไร เช่นใด ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการอบรมสั่งสอนเป็นสำคัญ (เสาวนีย์ จิตต์หมวด , 2535 : 76) ซึ่งสอดคล้องกับวจนะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่กล่าวไว้ว่า (เศคอาลี อีซา , 2554 : 38)

كُلُّ مَوْلُودٍ يُوْلَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يَنْصَرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ

ความว่า “เด็กทุกคนนั้น เกิดมาตามธรรมชาติ ที่บริสุทธิ์ สะอาด และพ่อแม่ ของเขานั้นแหละ ที่จะเป็นผู้ทำให้เขาเป็นยิว เป็นคริสต์ หรือเป็นผู้ซุฟไฟ” บันทึกโดย อิมามบุคอรีและมุสลิม

พ่อแม่ มีหน้าที่สอนลูกตั้งแต่เด็กให้ทราบถึงหลักการในเรื่องของอัลลอฮ์ ﷻ และหลักการในเรื่องของเตาฮีด (ความเป็นหนึ่งของอัลลอฮ์ ﷻ) และซิริฎ (การนำเอาสิ่งอื่นมาเป็นภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ในทำนองเดียวกัน ควรแนะนำและพูดถึงหลักการอิสลาม อี้มาน(ความศรัทธา) ความจริงเกี่ยวกับความตาย วันพิพากษา สรวงสวรรค์ และไฟนรกด้วย (ปาริตฉัตต์ ทรรศนะสฤษฎี 2546: 19) สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กคือสิ่งแวดล้อม ดังนั้น บ้านและสมาชิกในครอบครัว คือ สิ่งแรกที่เด็กจะได้เรียนรู้และซึมซับพฤติกรรมต่างๆ อิสลามวางกฎเกณฑ์ในการเลี้ยงดูให้เป็นหน้าที่ของพ่อแม่เป็นลำดับแรก กระทั่งเรียกได้ว่า พ่อและแม่คือแม่แบบในทางพฤติกรรมและความคิดของลูก หากพ่อแม่หลงทาง ลูกก็พลอยหลงไปด้วย (ชอบรี นภาพร , 2554: 18-19) ทั้งนี้เพราะบิดามารดา ได้แนะนำพร่ำสอนพฤติกรรมทุกอย่างให้แก่บุตรธิดาในสิ่งถูกต้องห้ามบุตรธิดาประพฤติหรือกระทำในทางที่ไม่ถูกต้องไม่ควร เพราะมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้บุตรธิดาเป็นคนดี มีคุณธรรม มีชีวิตเจริญรุ่งเรืองในอนาคต (บุญมี แท่นแก้ว , 2539 : 207 อ้างถึงใน สมณกุล เพ็ชรรมณี , 2543: 3)

การศึกษาอิสลาม เป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคนที่ต้องถือปฏิบัติเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ดังนั้นเยาวชนมุสลิมทุกคนในประเทศไทยต้องได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามอย่างเสมอภาค มีความรู้ ความเข้าใจ ยึด

มัน ศรัทธา และปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นพลเมืองดี มีคุณธรรมและจริยธรรม (กรมวิชาการ, 2546 : คำปรารภ)

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2551 : 1) ซึ่งความสำคัญของการศึกษานั้น วิทยุ สาร (2519 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า การศึกษา คือ การพัฒนาความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และค่านิยมหรือ คุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ทั้งที่เป็นและไม่เป็น ระเบียบแบบแผน และทั้งในและนอกระบบโรงเรียน แต่การเข้าเรียนในระบบโรงเรียน ย่อมมีประสิทธิภาพมากกว่า เพราะโรงเรียนคัดเลือกสิ่งแวดล้อมให้ได้ดีกว่า รวดเร็วกว่า และตรงวัตถุประสงค์ทั้งของตนเองและของสังคม การศึกษามีหลายระดับ แต่ระดับประถมศึกษามีความสำคัญมาก เพราะเป็นรากฐานในการพัฒนาเยาวชนให้มี คุณภาพในอนาคต

การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยน ทักษะ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ของสังคม การพัฒนาความคิด โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดี และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างมีความสุข (ปรัชญา เวสารัชช , 2545 : 1 อ้างถึงใน นภาพร คงคาหลวง , 2545 : 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดความมุ่งหมายไว้ในมาตรา 6 ความว่า “การจัดการ ศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้อง ดำเนินการจัดการศึกษาให้กับราษฎรทุกคน ซึ่งความมุ่งหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษา อิสลาม ที่ได้จากข้อสรุปจากการประชุมการศึกษามุสลิมโลกครั้งที่ 1 (First world Conference on Muslim Education) เมื่อปี ค.ศ.1977 ซึ่งจัดขึ้นในเมืองมักกะฮ์ ดังนี้ “การศึกษาควรมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่าง สมดุล โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมและขัดเกลาด้านจิตวิญญาณ สติปัญญา ความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล ความรู้สึก และการรับรู้ทางประสาทสัมผัสของมนุษย์ การใช้กระบวนการฝึกอบรมและขัดเกลาในลักษณะดังกล่าวนี้อาจทำให้ ความศรัทธาได้ซึมซับสู่บุคลิกภาพของความเป็นมนุษย์ ก่อให้เกิดความรู้สึกนึกคิดที่เชื่อมโยงกับอิสลาม ทำให้สามารถ ปฏิบัติตามอัลกุรอานและอัลสุนนะฮ์และพร้อมน้อมนำระบบค่านิยมอิสลามมาใช้ด้วยความเต็มใจและเป็นสุข เพื่อทำ ให้สถานภาพแห่ง ความเป็นตัวแทนของอัลลอฮ์ ﷻ บนผืนแผ่นดิน (Khalifatullah) ที่ได้รับมอบอำนาจแห่งจักรวาล เป็นที่ประจักษ์ และเพื่อทำให้เกิดการพัฒนาในทุกมิติตามเจตนารมณ์ของอิสลาม ที่สำคัญยิ่ง การศึกษาจะต้องนำไปสู่ การมอบหมายตนต่อ อัลลอฮ์ ﷻ ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง” (al-Attas ,1979 : 158 -159 อ้างถึงใน นิเลาะ แวอุเซ็ง , 2551 : 42)

ศาสนาอิสลามถือเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ดังปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกุ ราน ที่ได้ประทานแก่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เป็นครั้งแรก ดังนี้

أَفْرَأَ بِأَسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ ، أَفْرَأَ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ ، الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ ، عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ

ความว่า “จงอ่านด้วยพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงบังเกิด ทรงบังเกิดมนุษย์จากก้อนเลือด จงอ่านเถิดและพระเจ้าของเจ้านั้นผู้ทรงใจบุญยิ่ง ผู้ทรงสอนการใช้ปากกา ผู้ทรงสอนมนุษย์ในสิ่งที่เขาไม่รู้” (อัลอะลัก 96 : 1-5)

และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงยกย่องคนที่มีความรู้ให้อยู่เหนือกว่าคนที่ไม่มีความรู้ และยังตรัสต่ออีกว่า คนเหล่านั้นเท่านั้นที่เป็นผู้ยำเกรงต่อพระองค์อย่างแท้จริง ดังปรากฏในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน ดังนี้

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُوا الْأَلْبَابِ

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) บรรดาผู้รู้และบรรดาผู้ไม่รู้ จะเท่าเทียมกันกระนั้นหรือ? แท้จริง บรรดาผู้ที่มีสติปัญญาเท่านั้นที่จะใคร่ครวญ ” (อัลซุหมร 39: 9)

يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ

ความว่า “อัลลอฮ์จะทรงยกย่องเทิดเกียรติแก่บรรดาผู้ศรัทธาในหมู่ผู้เจ้า และบรรดาผู้ได้รับความรู้หลายชั้น...” (อัลมูญาดาละฮะ 58 : 11)

...إِنَّمَا تَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

ความว่า “...แท้จริง บรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงป่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮ์...” (ฟาฏีร์ 35 : 28)

เด็กที่มีอายุระหว่าง 7 - 12 ปีเป็นวัยที่อยู่ในวัยการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา การอบรมดูแลตามแนวทางของอิสลามสำหรับเด็กในวัยนี้ พอสรุปในสาระสำคัญได้ดังนี้ (วิทยาลัยอิสลามศึกษา 2535: 151)

1. การพัฒนาด้านร่างกาย ร่างกายของเด็กวัยนี้ มีการเจริญเติบโตพัฒนาอย่างรวดเร็ว ร่างกายต้องการปริมาณอาหารและสารอาหารที่พอเพียง ต้องการออกกำลังกายและพักผ่อนที่เพียงพอ จะสังเกตได้ว่าเด็กจะกินจุ เล่นมากอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และเมื่อค่ำลงจะนอนหลับสนิทรวดเดียวตลอดทั้งคืน พ่อแม่ ควรดูแลเรื่องจัดหาอาหารที่มีปริมาณและสารอาหารครบถ้วน ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เปิดโอกาสให้เล่นออกกำลังกายในที่ปลอดภัย และเหมาะสมกับวัย และพักผ่อนในที่อากาศบริสุทธิ์

2. การพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะช่วยให้คนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การพัฒนาด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ส่วนหนึ่งอยู่ที่พ่อแม่ พ่อแม่จะต้องระลึกเสมอว่า การกระทำของตนทุกอย่างคือแบบอย่างของลูก ต้องการให้ลูกเป็นคนดี พ่อแม่จะต้องทำแต่สิ่งที่ดีๆ นอกจากนี้ พ่อแม่จะต้องตระหนักถึงการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ที่ถูกต้องแก่ตนเองด้วย มิฉะนั้นจะเป็นแบบอย่างที่ดีไม่ได้

การพัฒนาด้านสติปัญญา หมายถึง การพัฒนาด้านความรู้ทั้งทางศาสนาและพื้นฐานที่จะเป็นงานอาชีพในอนาคต ซึ่งต้องกระทำผ่าน 2 กระบวนการ คือ

2.1 กระบวนการให้การศึกษาที่บ้าน คือ ให้การอบรมสั่งสอน แนะนำ ฝึกฝน ให้กำลังใจ ตลอดจนประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีถูกต้อง ในกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของพ่อแม่และทุกคนในบ้าน การจัดสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น บริเวณบ้าน มัสยิดและที่สาธารณะในชุมชน จะเป็นบทเรียนทางอ้อมที่ดีแก่เยาวชน ในการ

พัฒนาสติปัญญา รวมทั้งความประพฤติ ตามแนวทางของศาสนาอิสลามทั้งสิ้นและผู้ปกครอง ต้องมีบทบาทในการให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในด้านต่างๆ (ปวีณา อ้นสุวรรณ , 2546 : 4) ได้แก่ 1) ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน 2) ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม 3) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม 4) ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ 5) ด้านการจัดหาอุปกรณ์การเรียน และ 6) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

2.2 กระบวนการให้การศึกษาศาสนาอิสลาม คือ การให้การศึกษาศาสนาอิสลามที่โรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งโรงเรียนตาดีกา (ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด) ด้วย สถาบันเหล่านี้จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสติปัญญา ทั้งทางภาคความรู้ ลักษณะนิสัย และทักษะการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ เรียนรู้ภาษา สิทธิและหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อครอบครัวและสังคม เพื่อให้เยาวชนเจริญเติบโตในทิศทางที่สังคมต้องการ

หากผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการศึกษาของนักเรียนตามบทบาททั้ง 6 ด้านและประสานกับทางโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอแล้ว เยาวชนของเราจะได้รับการพัฒนาด้านสติปัญญาในทิศทางที่สังคมต้องการ และเชื่อว่าเขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นมุสลิมที่ดีในอนาคต

บทบาทของผู้ปกครอง สำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษานักเรียน ดังที่งานวิจัยของ ปวีณา อ้นสุวรรณ (2546: 30) สรุปว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการทุกด้านของนักเรียนแล้ว ผู้ปกครองยังเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านในการศึกษาของนักเรียน เพราะการที่นักเรียนมีผลการเรียนเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ การเอาใจใส่สนับสนุนของผู้ปกครอง ผู้ปกครองที่ให้การสนับสนุนและเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนของนักเรียนจะทำให้ นักเรียนมีผลการเรียนสูง ส่วนผู้ปกครองที่ละเลยขาดการเอาใจใส่ในเรื่องการเรียนของนักเรียนก็จะทำให้นักเรียนมีผลการเรียนต่ำ ดังนั้น ผู้ปกครองจึงควรตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ตนที่มีต่อการศึกษานักเรียนด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนได้ประสบผลสำเร็จสูงสุดในด้านการเรียน

สำหรับการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความจำเป็นของประชาชนผู้นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นอย่างดี ในปี พ.ศ.2518 จึงมีคำสั่งให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาและให้ดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2519 เป็นต้นไป (กระทรวงศึกษาธิการ.2543 : 99) และมีการพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาอย่างต่อเนื่อง หลักสูตรที่ได้จากการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษา หากทำให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนประถมศึกษาแล้ว จะทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีคุณธรรมและเป็นพฤติกรรมที่ดีต่อไปจนเป็นผู้ใหญ่ ดังที่ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2527:27 รุ่งรัตน์ ไกรทอง 2537:1 อ้างถึงใน สมณฤมล เพ็ชรรมณี , 2543:3) ได้ศึกษาพบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมในบุคคลนั้น จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงอายุ 13 ปี และพัฒนาไปถึงจุดคงที่เริ่มตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นและจะคงระดับจริยธรรมนี้ไว้จนเป็นผู้ใหญ่

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาหรือคุณธรรมทางศาสนาของนักเรียนประถมศึกษา เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองร่วมกับ โรงเรียนนั่นเองกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาหรือการเตรียมคนออกไปพัฒนาสังคมส่วนรวมของประเทศชาติ จึงได้จัดทำโครงการสามประสานตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เพื่อพัฒนาคนทั้งด้านจิตใจ ร่างกายและสติปัญญา ให้ได้ทั้งคนเก่ง (มีศักยภาพ) และคนดี (มีคุณภาพ) โดยใช้ความร่วมมือระหว่างองค์กร บ้าน โรงเรียน และมัสยิดเป็นแกนหลัก (กระทรวงศึกษาธิการ , 2539 : 66) หากทั้ง 3 สถาบันนี้ได้มีส่วนร่วมส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาหรือคุณธรรมทางศาสนาอิสลามอย่างจริงจัง ก็จะทำให้นักเรียนประถมศึกษา เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของชาติ มีพฤติกรรม และคุณธรรมที่พึงประสงค์ต่อไป ในจังหวัดสตูล มีงานวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษา ไม่มากนัก ผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการครู มีหน้าที่สอนวิชาอิสลามศึกษา ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาหรือคุณธรรมทางศาสนาอิสลาม จึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาท

ของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ใน 5 ด้านคือ 1) ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน 2) ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม 3) ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม 4) ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ 5) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูลอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของ นักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล จำแนก ตามเพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับ การศึกษา ระดับรายได้ต่อเดือน และภูมิสำเนา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการทราบถึง บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล จึงกำหนดตัวแปร ซึ่งสังเคราะห์สรุปประเด็นจากงานวิจัยของ นางปวีณา อันสุวรรณ(2546) เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนสายอักษร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตปทุมธานี กรุงเทพมหานคร และจากงานวิจัยของนายจรพงษ์ เพชรเลิศอนันต์ (2536) เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้การสอนวิชาพลศึกษา ในโรงเรียนสาธิตประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และข้อเสนอแนะจากแนวคิดของ รองศาสตราจารย์อำมรินทร์ ดำรงผล (2553:71) ในหัวข้อ ถ้าอยากให้ลูกตั้งใจเรียนและเป็นเด็กที่มีสมาธิ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ผู้ปกครอง หมายถึง พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย หรือบุคคลที่เป็นญาติพี่น้อง ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษา เป็นตัวแทนของบ้านในการตอบแบบสอบถาม
2. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษา
3. การเรียนรู้อิสลามศึกษา หมายถึง การจัดการเรียนรู้อิสลามศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. นักเรียนประถมศึกษา หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
5. การเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน หมายถึง การสอบถามถึงการเรียน ติดตามดูความสามารถของนักเรียน และช่วยทบทวนบทเรียนที่เรียนไปแล้ว
6. การให้ความรู้เพิ่มเติม หมายถึง การช่วยเสริมความรู้ในเรื่องที่นักเรียนกำลังเรียนหรือสนับสนุนให้นักเรียนหาความรู้จากแหล่งวิชาการต่างๆ เช่น ห้องสมุด สื่อมวลชน หนังสือ หรือการไปทัศนศึกษา เป็นต้น

7. การปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม หมายถึง การให้คำแนะนำ การใช้อุปกรณ์ประกอบการอธิบาย เมื่อ
นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน การจัดหาแบบฝึกหัดให้ฝึกหรือจัดหาครูพิเศษให้

8. การสนับสนุนและเสริมกำลังใจ หมายถึง การให้คำชมเชยหรือรางวัล เมื่อนักเรียนมีผลการเรียนเป็นที่น่า
พอใจ

9. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดสถานที่ให้เหมาะสมในการทำงานของ
นักเรียน ให้นเวลาให้นักเรียนทำการบ้านอย่างเพียงพอ และจัดเตรียมอุปกรณ์ในการเรียนหรือ อุปกรณ์ในการฝึกทักษะ
ทางการเรียนให้แก่ นักเรียนมีความพร้อมที่จะทำงานหรือทำการบ้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาระดับบทบาท ผู้ปกครองและแนว
ทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ใน
บทนี้จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บ
รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ปกครองนักเรียนในระดับ
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 18,378 คน โดยกำหนดจาก จำนวน
นักเรียน 1 คน ต่อผู้ปกครอง 1 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 392 คน ดังตารางที่ 1 ซึ่งได้มา
โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร (Yamane, 1973 : 727-728)

2 เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและ
แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากหลักการและแนวความคิดที่ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับบทบาท ผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล จำนวน
2 ชุด

ชุดที่ 1 แบบสอบถาม ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของ
นักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

แบบสอบถามนี้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเกณฑ์ในการตอบแบบสอบถาม
เกี่ยวกับบทบาท ผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ด้วยวิธีการ
กำหนดน้ำหนักคะแนน 5 ระดับดังนี้

- 5 หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษา อยู่ในระดับน้อยที่สุด

แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยข้อคำถามใน 5 ด้าน คือ 1. ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน 2. ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม 3. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม 4. ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ และ 5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยสร้างขอบข่ายการสัมภาษณ์ ประกอบด้วยแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

วิธีการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. การสร้างแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนอิสลามศึกษาและบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

1.2 กำหนดโครงสร้างบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล เป็น 5 ด้าน คือ 1. ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน 2. ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม 3. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม 4. ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ และ 5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้

1.3 สร้างแบบสอบถามแต่ละด้านให้ครอบคลุมโครงสร้างที่เกี่ยวกับบทบาท ผู้ปกครอง ในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุง

1.5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความกับโครงสร้างของแบบสอบถามทั้ง 5 ด้าน แล้วนำข้อเสนอแนะในสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไข มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

1.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงในการใช้ภาษา

1.7 นำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสม แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างแบบสัมภาษณ์จากตำรา เอกสารและงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องแล้วนำแนวคิดที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

2.3 นำแบบสัมภาษณ์เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านอิสลามศึกษา ต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตและนำตัวผู้วิจัยจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ถึงผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างและกำหนดส่งคืนภายใน 15 วัน โดยผู้วิจัยจะเดินทางไปเก็บด้วยตนเอง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน 392 ฉบับ ได้แบบสอบถามคืนมา 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์ จำนวน 392 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

2.2 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยประสานงาน นัดวัน เวลาการสัมภาษณ์และออกสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและได้บันทึกผลการสัมภาษณ์ลงในแบบบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

3. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยตอนที่ 1 วิเคราะห์หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายชื่อ รายด้าน และภาพรวม

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 เป็นมารดา ร้อยละ 55.1 มีอายุ 30 - 40 ปี ร้อยละ 45.2 อาชีพเกษตรกร / รับจ้าง ร้อยละ 74.5 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 92.9 ระดับรายได้ต่อเดือน ไม่เกิน 9,000 บาท ร้อยละ 59.2 มีภูมิลำเนา อยู่ในอำเภอเมืองสตูล ร้อยละ 36.5

2. การศึกษาบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ใน ระดับมาก 2 ด้านและระดับปานกลาง 3 ด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ย คือ ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ อยู่ในระดับมาก ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน พบว่า

2.1 ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ คือ ผู้ปกครองชี้ให้เห็นความสำคัญของวิชาอิสลามศึกษา มีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ผู้ปกครองสอบถามเกี่ยวกับผลการสอบวิชาอิสลามศึกษาหลังจากนักเรียนสอบเสร็จแล้ว มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้คือ ผู้ปกครองช่วยทบทวนวิชาอิสลามศึกษาให้นักเรียนก่อนสอบ มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ คือ ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือเกี่ยวกับวิชาอิสลามศึกษา มีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ผู้ปกครองแนะนำให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆที่มีผลดีประจำหมู่บ้านจัดขึ้น มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้คือ ผู้ปกครองนำนักเรียนไปชมศาสนสถานที่สำคัญในศาสนาอิสลาม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2.3 ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ คือ ผู้ปกครองแนะนำชักชวนนักเรียนให้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ย

รองลงมาคือ ผู้ปกครองช่วยอธิบายหรือสาธิตการปฏิบัติศาสนกิจเท่าที่สามารถทำได้ มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้คือ ผู้ปกครองไปพบครูอิสลามศึกษาเพื่อปรึกษาเรื่องการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2.4 ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ คือ ผู้ปกครองให้คำชมเชย เมื่อนักเรียนมีผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาและทักษะการปฏิบัติศาสนกิจดีขึ้น มีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ผู้ปกครองหาโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิบัติศาสนกิจอยู่เสมอ มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้คือ ผู้ปกครองชมเชยความสามารถในการปฏิบัติศาสนกิจของนักเรียนกับผู้ปกครองของนักเรียนคนอื่น มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2.5 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านนี้ คือ ผู้ปกครองแนะนำให้แก่นักเรียนรู้จักเก็บรักษาอุปกรณ์ เครื่องใช้ ในการเรียนวิชาอิสลามศึกษา เพื่อใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสูงสุด มีการปฏิบัติในระดับมาก ข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยรองลงมาคือ ผู้ปกครองแสดงความสนใจในวิชาอิสลามศึกษา ที่นักเรียนกำลังเรียนแต่ละภาคเรียน มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนข้อที่มีการปฏิบัติและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดในด้านนี้คือ ผู้ปกครองจัดให้มีมุมหนังสืออิสลามหรือห้องสมุดเล็กๆ ในบ้าน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษา มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

3. ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ที่มี เพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และ ภูมิฐานะ เป็นรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ที่มี เพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และ ภูมิฐานะ ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้น ระดับการศึกษา และภูมิฐานะ ในด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมบทบาทผู้ปกครองในการเรียนการสอนอิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล

4.1 จากผู้ปกครอง สรุปได้ดังนี้

1. ครูควรให้การบ้านหรือท่องจำ โดยให้ผู้ปกครองลงชื่อในการบ้านหรือแบบบันทึกการท่องจำนั้นๆด้วย
2. ให้ครูทำแบบประเมิน เพื่อให้ผู้ปกครองประเมินนักเรียนในการดูแลของตนในหัวข้อต่างๆที่สอนในภาคเรียนนั้นๆ
3. ควรจัดกิจกรรมการเข้าค่ายบูรณาการอิสลามศึกษาร่วมกันระหว่างคุณครู ผู้ปกครองและลูกๆ เพื่อร่วมกันปฏิบัติศาสนกิจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และอื่นๆ
4. ควรมีการประชุม พบปะ ปรึกษาหารือกัน ระหว่างผู้ปกครองและคุณครูเกี่ยวกับนักเรียนให้มากกว่านี้
5. ให้ครูแจ้งข่าวสารต่างๆเกี่ยวกับอิสลามศึกษาให้ผู้ปกครองรับทราบเพื่อที่จะได้ร่วมมือกับโรงเรียน
6. จัดอบรมผู้ปกครอง ให้ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องศาสนาอิสลามและความสำคัญของบทบาทผู้ปกครองในการให้การส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียน
7. โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอิสลามศึกษาในโรงเรียน
8. ครูควรไปเยี่ยมนักเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน เพื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

4.2 จากผู้ทรงวุฒิ จำนวน 10 ท่าน สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนจัดประชุมผู้ปกครอง เน้นสร้างความตระหนักแก่ผู้ปกครองให้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนอิสลามศึกษา

2. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรหรืออื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง

3. โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในการรับรู้การประเมินผล ของนักเรียน

4. ครูร่วมมือกับผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองบันทึกผลในแบบบันทึกการทำหน้าที่ของนักเรียน แบบติดตามพฤติกรรมของนักเรียน แบบบันทึกการปฏิบัติศาสนกิจ หรือแบบอื่นๆ แล้วส่งให้กับคุณครู

5. โรงเรียนส่งเสริมกิจกรรม โดยการมอบประกาศนียบัตรแก่นักเรียนและผู้ปกครอง ที่ปฏิบัติตามศาสนกิจได้ครบตามจำนวนที่โรงเรียนกำหนด ถือเป็นความภาคภูมิใจและทำให้ผู้ปกครองมีกำลังใจที่จะให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนมากขึ้น

6. ผู้นำศาสนาหรือโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิด กระตุ้นเตือนให้ผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกๆ ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านปฏิบัติศาสนกิจและการศึกษาหาความรู้ และด้านอื่นๆ

7. ผู้บริหารและครูไปเยี่ยมนักเรียนและผู้ปกครองที่บ้าน เพื่อได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

8. โรงเรียนจัดประชุมผู้ปกครองและชี้แจงให้ผู้ปกครองจัดสภาพแวดล้อม ที่ส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาและส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ

9. โรงเรียนดำเนินการจัดตั้ง “ชมรมผู้ปกครอง โรงเรียน” เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ในการพัฒนาและสนับสนุนการเรียนของนักเรียน

10. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนงบประมาณในการจัดประชุมสัมมนาเรื่องความสำคัญของการเรียนอิสลามศึกษา

11. โต๊ะครูผู้สอนตามมัสยิดในหมู่บ้านต่างๆ พุดคุย บอกกล่าว กับผู้ปกครอง ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาของลูกๆ หลานๆ ในหมู่บ้าน

12. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จัดโครงการประชุมสัมมนา แก่พ่อแม่ผู้ปกครอง ให้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเรียนการอ่านอัลกุรอานและการปฏิบัติศาสนกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังต่อไปนี้

บทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนอิสลามศึกษาของนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสตูล โดยภาพรวมผู้ปกครองมีระดับบทบาทในการส่งเสริมการเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ ศรีฟ้า (2552) ได้ทำวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก พ่อ แม่ และผู้ปกครอง ส่วนมากเห็นความสำคัญของการศึกษาของนักเรียน ต้องการให้มีผลการ

เรียนที่ดี แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ปกครองก็มุ่งอยู่กับการทำงานและมักไม่ค่อยมีเวลาเอาใจใส่เรื่องเรียน หรือคอยให้คำแนะนำเวลานักเรียนมีปัญหา ทำให้ระดับบทบาทการส่งเสริมการเรียนรู้จึงออกมาอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา อ้นสุวรรณ (2546) ได้ทำวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนสายอักษร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตปิงกุ้ง กรุงเทพมหานคร ด้านการเอาใจใส่ติดตามผลการเรียน ผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองชี้ให้เห็นความสำคัญของวิชาอิสลามศึกษา เป็นข้อที่ผู้ปกครองปฏิบัติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญในการเรียนวิชาอิสลามศึกษาของนักเรียน

2. ด้านการให้ความรู้เพิ่มเติม ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองสนับสนุนให้นักเรียนอ่านหนังสือเกี่ยวกับวิชาอิสลามศึกษา เป็นข้อที่ผู้ปกครองปฏิบัติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจในเรื่องการศึกษาหรือหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับวิชาอิสลามศึกษา

3. ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา อ้นสุวรรณ (2546) ได้ทำวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนสายอักษร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตปิงกุ้ง กรุงเทพมหานคร ด้านการปรับปรุงแก้ไขและซ่อมเสริม ผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองแนะนำชักชวนนักเรียนให้ปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ เป็นข้อที่ผู้ปกครองปฏิบัติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจในเรื่องการซ่อมเสริมโดยชักชวนให้นักเรียนปฏิบัติศาสนกิจอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปวีณา อ้นสุวรรณ (2546) ได้ทำวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 กรณีศึกษาโรงเรียนสายอักษร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตปิงกุ้ง กรุงเทพมหานคร ด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจผู้ปกครองมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองให้คำชมเชย เมื่อนักเรียนมีผลการเรียนวิชาอิสลามศึกษาและทักษะการปฏิบัติศาสนกิจดีขึ้น เป็นข้อที่ผู้ปกครองปฏิบัติมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองชื่นชมในความสามารถของบุตรหลาน และชมเชยต่อผู้ปกครองของนักเรียนคนอื่น

5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้ปกครองมีการปฏิบัติบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้ปกครองแนะนำให้ นักเรียนรู้จักเก็บรักษาอุปกรณ์เครื่องใช้ ในการเรียนวิชาอิสลามเพื่อใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองให้ความสนใจ ในการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ด้วยการปฏิบัติจริงร่วมกัน

ข้อมูลการเปรียบเทียบระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ที่มี เพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และ ภูมิลำเนา เป็นรายด้าน ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้อิสลามศึกษาของนักเรียน ประถมศึกษาในจังหวัดสตูล ที่มี เพศ ความเกี่ยวข้องกับนักเรียน อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ และ ภูมิลำเนา ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้น ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา ในด้านการสนับสนุนและเสริมกำลังใจ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และ .01 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ**1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้**

1.1 ครูควรให้คำแนะนำ ผู้ปกครองเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมความรู้ของนักเรียน เช่น พานักเรียนออกไปทัศนศึกษาตามสถานที่ต่างๆ จัดหาเวลาสำหรับสอนเสริม จัดหาหนังสือเสริมนอกเหนือจากตำราเรียน การตั้งคำถามในเรื่องที่นักเรียนพบเห็น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวอีกด้วย

1.2 ครูควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับบทบาทของผู้ปกครองในการสนับสนุนกำลังใจแก่นักเรียน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน

2.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้ปกครองกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2543. **พัฒนาการอิสลามศึกษา 20 ปี สปช.สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา.**
เอกสารลำดับที่199/2543. สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. **คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ รก 930/2518 เรื่องให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียน**
ประถมศึกษา.ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน 2518
- เกษตรชัย และหีม. 2546. **บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของวิทยาลัยอิสลามยะลาตามทัศนะ**
นักวิชาการมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. สำนักงาน. **เอกสารประกอบการสัมมนาโครงการสอนศาสนาอิสลาม**
ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้.สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2.ม.ป.ป.(อัด
สำเนา)
- งามพิศ สัตย์สงวน, 2537. **สังคมและวัฒนธรรม .** พิมพ์ครั้งที่ 4, กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉวีวรรณ ถินวงศ์. 2533. **การศึกษาเด็ก.** กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- เชดอาลี อีซา. 2554. **อิสลามกับการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 1.อยุธยา: สายสัมพันธ์.
- ชอบรี นากกร. 2554. **ต้นกล้าแห่งอิสลาม วิถีอบรมบุตรหลานตามแนวทางท่านร่อซูล.**พิมพ์ครั้งที่2.อยุธยา: สาย
สัมพันธ์.
- ณัฐพันธ์ เขจรันนท์. 2551. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉนิก. 2520. **จริยธรรมของเยาวชนไทย.**รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เทพ สุทธศาสตร์. 2537. **โศฬครุธรรม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- บ้านจั่น. โรงเรียน. **สมุดหมายเหตุประจำปี พ.ศ. 2478.** กรุงเทพมหานคร. ม.ป.พ.
- บุญมี แท่นแก้ว. 2539. **จริยศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. 2541.**แก้ทศวรรษการประถมศึกษาจังหวัดสตูล.** สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสตูล.
- บรรจง ปินากัน. 2547. **สารานุกรมอิสลาม.** พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : อัล-อามีน.
- ปรัชญา เวสารัชช.2545 **“ชุดฝึกอบรมครู : ประมวลสาระ” หลักการจัดการศึกษา.**
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545
- มันศูร อับดุลลอฮ์. 2542. **ดัชนีอัลกุรอาน.** ปัตตานี:มิตรภาพ
- มัสลิน มาหามะ. 2552. **ลูกมานสอนลูก บทเรียนและแนวปฏิบัติ.** พิมพ์ครั้งที่ 2 . ปัตตานี: มิตรภาพ.
- พัทธา สายหู. 2516. **ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม.** กรุงเทพมหานคร : พิษเนต
- ภิญโญ สาธร. 2519. **หลักบริหารการศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนา
อินเตอร์พรีนท์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์
- ลิขิต ธีรเวคิน. 2524. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย.** ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- วิชาการ. กรม. 2546. **การจัดสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ศักดิ์ไทย สุรภิชากร. 2545. **จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและปฏิบัติการ**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สุชา จันทรเอน และสุรางค์ จันทรเอน. 2520. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : แพรววิทยา.
- สุพัตรา สุภาพ. 2530. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2525. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพฯ: ส่งเสริมวิชาการ.
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. **ผู้หญิงกับการดำเนินชีวิตในยุคไฮเทค**. กรุงเทพมหานคร: ทางนำ
- เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2535. **วัฒนธรรมอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร: ทางนำ
- อามีนะห์ ดำรงผล. 2553. **เลี้ยงลูกให้เป็นคนดีแบบอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: นันทนาถ
- อับราฮัม ณรงค์รักษาเขต. 2546. **ประวัติการศึกษาอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. ปัตตานี: ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- อับดุลลอฮ์ นาดีห์ อุลวาน. 2553. **เลี้ยงลูกด้วยอิสลาม**. แปลและเรียบเรียง อัลมุสลิมัต. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมทางธรรม.
- อลี โมฮัมหมัด ญบรอน ซอและห์. 2551. **การบริหารการศึกษาในอิสลาม**. แปลและเรียบเรียงโดยนิเลาะ แวอุซ็ญ. ปัตตานี. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- ฟารามาซ บิน มุฮัมหมัด เราะห์บ์. 2546. **เลี้ยงลูกให้ถูกทาง ตามคำสอนของอัลกุรอานและสุนนะฮ์**. แปลและเรียบเรียงโดยปาริตฉัตต์ ทรรคนะสฤษฎี. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: อิสลามิกอะเคเดมี
- ฟารามาซ บิน มุฮัมหมัด เราะห์บ์. 2535. **ครอบครัวมุสลิม**. ปัตตานี. วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์